

Regionalny Program Operacyjny
Województwa Mazowieckiego
na lata 2014-2020

Stanowisko Pozarządowych Organizacji Ekologicznych

Polska Zielona Sieć

Warszawa - Kraków 2013

Mniszek lekarski na łące, Mazowsze

Celem stanowiska jest zapewnienie pełniejszej realizacji zasady zrównoważonego rozwoju w Regionalnym Programie Operacyjnym na lata 2014-2020. Stanowisko wypracowane zostało w oparciu o rekomendacje wypracowane podczas warsztatów dotyczących włączenia pozarządowych organizacji ekologicznych w proces programowania funduszy UE na poziomie regionalnym. Przy opracowaniu stanowiska wykorzystano również wyniki analizy dotyczącej Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013 w aspekcie zrównoważonego rozwoju oraz zawarte w analizie rekomendacje na kolejny okres. Adresatem stanowiska jest odpowiedzialny za przygotowanie RPO Urząd Marszałkowski oraz inni partnerzy zaangażowani w proces programowania - ma ono posłużyć jako punkt wyjściowy do debaty dotyczącej wykorzystania RPO w latach 2014-2020 dla rzeczywistej realizacji zrównoważonego rozwoju regionu.

Koordynowany przez Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć proces włączania organizacji ekologicznych w programowanie RPO jest realizowany we wszystkich 16 województwach w ramach projektu „Fundusze Europejskie dla zrównoważonego rozwoju - partycypacja społeczna w programowaniu przyszłego okresu budżetowego po 2013” przy wsparciu Szwajcarii ze środków szwajcarskiego programu współpracy z nowymi krajami członkowskimi Unii Europejskiej.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 Stanowisko Pozarządowych Organizacji Ekologicznych

Organizacje pozarządowe, mając na uwadze trwające prace nad opracowaniem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020 (RPO WM), wyrażają swoje stanowisko na temat warunków ramowych, jakie stworzone zostać powinny dla wdrażania środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Europejskiego Funduszu Społecznego w nowej perspektywie finansowej. Spełnienie warunków zarysowanych w niniejszym stanowisku zagwarantuje efektywne wykorzystanie funduszy UE na rzecz rzeczywiście zrównoważonego rozwoju województwa, powodując, że przedsięwzięcia wspierane w RPO WM będą wychodzić naprzeciw globalnym, regionalnym i lokalnym wyzwaniom środowiskowym, poprawiając jakość środowiska regionu, a tym samym jakość życia społeczeństwa. Wdrożenie opracowanych przez nas rekomendacji przyczyni się również do wzrostu transparentności i efektywności wydatkowania środków publicznych, w tym także w wymiarze środowiskowym.

Formułując nasze stanowisko bierzemy pod uwagę aktualne potrzeby i wyzwania związane z efektywnym korzystaniem z zasobów naturalnych, przeciwdziałaniem utracie różnorodności biologicznej i zmianom klimatu oraz adaptacją do tych zmian. Opieramy się na analizach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013 w kluczowych środowiskowo obszarach, alokacji środków i sposobu wdrażania tego Programu, w tym w kontekście zasady zrównoważonego rozwoju. Odnosimy się również do dokumentów, które w pracach nad nowym RPO WM się pojawiły.

Stanowisko nasze ma z założenia charakter postulatów dotyczących istotnych środowiskowo kwestii, które naszym zdaniem powinny znaleźć swoje odzwierciedlenie w zapisach RPO WM i późniejszych uszczegółowieniach tego dokumentu. Charakter ten zdeterminowany jest między innymi przez niezakończone dyskusje nad budżetem UE na lata 2014-2020 oraz ostatecznym podziałem środków na regionalne programy operacyjne, kształtem Umowy Partnerstwa, linii demarkacyjnych pomiędzy programami regionalnymi a pozostałymi krajowymi programami operacyjnymi oraz intensywnymi pracami nad samym RPO WM, powodującymi częste zmiany w dokumentach programowych.

W kontekście prac nad RPO WM i jego późniejszymi uszczegółowieniami organizacje pozarządowe stwierdzają jak poniżej.

Zagadnienia ogólne

1) Zrównoważony rozwój

RPO WM (w wersji z maja 2013 roku) podkreśla charakter horyzontalnej zasady zrównoważonego rozwoju i deklaruje jej uwzględnianie przy realizacji celu głównego oraz celów szczegółowych Programu. Założenie takie znalazło się również w Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Mazowieckiego w obecnej perspektywie finansowej (lata 2007-2013). Niestety, analiza wdrażania obecnego Programu pokazuje, jak bardzo odległy jest on od wspierania zrównoważonego rozwoju regionu. Dotyczy to nie tylko alokacji środków skierowanych na poszczególne priorytety, działania, typy projektów i kategorie interwencji funduszy UE, ale przede wszystkim przyjętych kryteriów wyboru projektów oraz wskaźników produktu i rezultatu. Przejście z deklaracyjności horyzontalnego wdrażania zasady zrównoważonego rozwoju do rzeczywistego wdrażania tej zasady, przy wsparciu środków z EFRR i EFS w nowej perspektywie finansowej w ramach RPO WM, wymaga faktycznego:

- wprowadzenia do wszystkich osi priorytetowych Programu określonych typów projektów tj. zawierających rozwiązania zapobiegające utracie różnorodności biologicznej i zmianom klimatu, adaptacyjne do tych zmian oraz inne prośrodowiskowe, ekoinnowacyjne rozwiązania, zawierające elementy edukacji ekologicznej,
- wprowadzenia kryteriów zrównoważonego rozwoju, kryteriów promujących rozwiązania prośrodowiskowe oraz kryteriów społecznej odpowiedzialności biznesu¹ jako kryteriów wyboru projektów we wszystkich osiach priorytetowych i działaniach,
- wprowadzenia dla wszystkich typów projektów kryteriów formalnych (dopuszczających) związanych z efektywnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, w tym kryteriów związanych z efektywnością energetyczną,
- wprowadzenia dla wszystkich projektów związanych z inwestycjami infrastrukturalnymi kryterium nie degradowania środowiska i zobiektywizowanej punktowej metody rozliczenia efektu oddziaływania inwestycji na środowisko²,

¹ CSR

² np. metoda Numerische Bewertung von Biotoptypen für die Eingriffsregelung in NRW Recklinghausen September 2008 Bearbeiter: Ulrike Biedermann, Jutta Werking

- zaplanowania adekwatnych do wyzwań środowiskowych alokacji środków na poszczególne osie priorytetowe, działania, typy projektów i kategorie interwencji funduszy UE, przy czym należy zagwarantować stabilność alokacji (mechanizm powinien dopuszczać zmiany jedynie w wyjątkowych przypadkach),
- zaprojektowania wskaźników produktu i rezultatu, w tym rezultatu strategicznego (jak to określa aktualnie RPO WM), mierzących faktyczne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju³ i społecznej odpowiedzialności biznesu na poziomie wszystkich osi priorytetowych, działań i poszczególnych przedsięwzięć,
- zbilansowania Programu i poszczególnych jego osi priorytetowych tak, by były co najmniej neutralne dla klimatu i różnorodności biologicznej.

Organizacje pozarządowe zwracają uwagę, że tylko takie kompleksowe podejście pozwoli, by środki dostępne w RPO WM w latach 2014-2020 wspierały zrównoważony rozwój województwa, poprawiając jakość środowiska i jakość życia społeczeństwa regionu. Zwracamy uwagę, że przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, wskazywanej w RPO WM⁴ jako „uzupełnienie zasady zrównoważonego rozwoju na etapie programowania”, bez zastosowania przemyślanych i kompleksowych kryteriów wyboru projektów, wskaźników wdrażania czy odpowiedniej architektury alokacji, nie przełoży się na kształt Programu zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Postulujemy, aby zgodnie z intencją Komisji Europejskiej i Strategii EUROPA 2020 uwzględniono możliwość finansowania projektów zintegrowanych, wieloaspektowych, służących zrównoważonemu rozwojowi lokalnemu⁵. Wymaga to wdrożenia nowych narzędzi proponowanych przez Komisję Europejską i uwzględnionych w założeniach Umowy Partnerstwa - Porozumieniu Partnerskim KE z Polską: RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność) oraz ZIT (Zintegrowane Inwestycje Terenowe).

2) System oceny i wyboru projektów, wdrażanie Programu

RPO WM przewiduje możliwość wyboru projektów w trybach konkurencyjnych (konkursowych), jak i niekonkurencyjnych (strategicznych i instytucjonalnych). W oparciu o analizy Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2007-2013, jego kolejnych uszczegółowień i sprawozdań z wdrażania, organizacje pozarządowe wskazują na konieczność:

- ograniczenia projektów określanych w aktualnej perspektywie finansowej jako kluczowe (wybieranych w trybie pozakonkursowym), co do ilości projektów i alokacji środków. Zamrażanie znaczącej ilości środków dostępnych w regionalnym programie operacyjnym na projekty tego typu powoduje ograniczenie wsparcia dla projektów wybieranych do dofinansowania w trybie konkursowym, a w sytuacji słabego zaawansowania w przygotowaniu projektów wybieranych w trybach niekonkurencyjnych – zagraża prawidłowemu wdrażaniu Programu; projekty wybierane w trybie niekonkurencyjnym muszą mieć rzeczywiste strategiczne znaczenie dla rozwoju województwa, spełniać wszystkie kryteria formalne (dostępu) i merytoryczne, w tym – jak napisano wcześniej - kryteria zrównoważonego rozwoju, promujące rozwiązania prośrodowiskowe oraz społeczną odpowiedzialność biznesu. Ostateczna lista projektów (po przeprowadzeniu konsultacji społecznych, w których upublicznia się również oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych przedsięwzięć) wskazanych do wsparcia ze środków EFRR i EFS w perspektywie 2014-2020, w trybie strategicznym lub instytucjonalnym⁶, powinna być znana nie później niż rok po przyjęciu RPO WM,
- stosowania oceny wniosków w oparciu o merytoryczne kryteria, przy jednoczesnym dostosowaniu zestawu kryteriów do celów poszczególnych działań i stosownych wyzwań środowiskowych⁷ oraz wyeliminowaniu kryteriów nakładających się⁸ oraz niepozwalających na ocenę zobiektywizowaną,
- wprowadzenia mechanizmu weryfikacji informacji podawanych przez beneficjenta na potrzeby oceny wniosków o dofinansowanie.

Należy stworzyć i wdrożyć mechanizm równomiernego i zgodnego z założeniami wydatkowania środków (ilość konkursów, czas od złożenia wniosku do podpisania umowy itp.) dla wszystkich działań we wszystkich osiach priorytetowych. Rzetelne, zobiektywizowane i otwarte na zewnętrznych uczestników (eksperti, partnerzy społeczni itp.) przeanalizowanie przyczyny zbyt wolnego wdrażania lub braku wdrażania projektów/działań w kontekście poszczególnych osi priorytetowych czy kategorii interwencji funduszy UE musi być podstawą do instytucjonalnych działań interwencyjnych, w tym m.in. do zmiany kryteriów wyboru projektów lub/i katalogu beneficjentów, zasad dofinansowania i kwalifikowalności wydatków, dodatkowej promocji konkursów, szkoleń dla

³ vide np.: Wskaźniki zrównoważonego rozwoju, T. Borys (red.), Warszawa-Białystok 2005

⁴ wersja z maja 2013 roku

⁵ np. ekologiczne budownictwo autonomiczne (budynki zero energetyczne wykorzystujące OZE i system zarządzania energią, realizowane wedle standardów wysokiej jakości środowiskowej w budownictwie, ekologiczne), tworzenie BioRegionów (zintegrowane partycypacyjne projekty zrównoważonego rozwoju lokalnego wokół obszarów przyrodniczo cennych, w oparciu o ekoturystykę i turystykę zrównoważoną)

⁶ wyjątkiem mogą być projekty w ramach pomocy technicznej

⁷ patrz: postulaty dotyczące kryteriów w części stanowiska dotyczącej zagadnień ogólnych: „zrównoważony rozwój”

⁸ redundantnych - powtarzających tę samą informację w różny sposób (tą wadą metodyczną obarczona jest duża część zestawów kryteriów stosowanych w konkursach w aktualnej perspektywie finansowej)

beneficjentów. Rezygnacja z określonego typu projektów, czy zmiany w zaplanowanych alokacjach wsparcia funduszy UE, powinny być traktowane jako wyjście awaryjne.

3) Monitorowanie i ewaluacja, system wskaźników oraz zmiany w RPO WM i dokumentach mu towarzyszących

Zasada partnerstwa musi zostać wdrożona nie tylko na etapie tworzenia RPO WM, ale i w trakcie jego uszczegółowienia oraz realizacji. Należy więc umożliwić społeczeństwu uczestnictwo w monitorowaniu i ewaluacji procesu wdrażania RPO WM – poprzez przejrzyste i systematyczne publikowanie na stronach internetowych wszystkich⁹ informacji dotyczących m.in. kolejnych wersji uszczegółowień Programu, ogłaszanych konkursów, kryteriów oceny projektów (i zmian w kryteriach wraz z uzasadnieniem), listy beneficjentów wyłonionych w poszczególnych konkursach wraz z krótkim opisem projektów otrzymujących wsparcie, zmian w alokacjach. Organizacje pozarządowe stoją na stanowisku, iż wszystkie informacje przekazywane Komitetowi Monitorującemu RPO WM (KM) powinny być publicznie dostępne, a proces monitorowania i ewaluacji realnie otwarty na głos społeczeństwa. Rola partnerów społecznych i innych członków KM, powinna być również wzmocniona w ramach pomocy technicznej poprzez niezbędne wsparcie organizacyjne (koszty delegacji na posiedzenia KM) i merytoryczne (koszty zasięgania opinii u ekspertów zewnętrznych).

Należy wprowadzić mechanizm weryfikowania informacji podawanych przez beneficjenta na potrzeby oceny wdrażania Programu (zwłaszcza przy określaniu wskaźników efektu). Jak napisano wcześniej, wskaźniki efektu muszą mierzyć zrównoważony rozwój województwa stymulowany wsparciem ze środków EFRR i EFS oraz ściśle wiązać się z celami regionalnego programu operacyjnego. Rezygnacja z założonych w RPO WM wskaźników, czy zmiany ich wartości docelowych w zależności od zaawansowania wdrażania poszczególnych działań i osi jest, zdaniem organizacji pozarządowych, nieuzasadniona – podważa bowiem ideę Programu, jako przemyślanej całości.

Należy wprowadzić mechanizm „konsultacji środowiskowych” z udziałem organizacji ekologicznych oraz instytucji odpowiedzialnych za ochronę przyrody – przy zapewnieniu odpowiedniej informacji zwrotnej dla uczestniczących w konsultacjach partnerów.

Pragniemy w tym miejscu podkreślić, iż RPO WM i dokumenty mu towarzyszące (na lata 2014-2020) nie mogą podlegać tak częstym zmianom, jak w aktualnej perspektywie finansowej – nie tylko w zakresie wskaźników – zagraża to bowiem ich spójności, przejrzystości i poprawności, ale przede wszystkim działa na szkodę beneficjentów i realizacji celów Programu.

Niezależnie od powyższego, uważamy jednak, iż każdorazowo zmianom w Programie towarzyszyć musi co najmniej analiza skutków społecznych i środowiskowych, a zmianom podejmowanym w wyniku przeglądu śródkresowego – strategiczna ocena oddziaływania na środowisko. Zmiany te powinny być również szeroko konsultowane.

Wybrane obszary tematyczne

1) Efektywność energetyczna i OZE

Organizacje pozarządowe z nadzieją przyjmują zmiany zapisów w RPO WM w zakresie efektywności energetycznej i OZE oraz celów szczegółowych Programu w tym obszarze w stosunku do regionalnego programu operacyjnego województwa na lata 2007-2013. W szczególności popieramy, oczekując przeniesienia założeń do uszczegółowień Programu (w tym na kryteria wyboru projektów nie tylko w osi priorytetowej III: Przejście na gospodarkę niskoemisyjną), nadanie właściwego znaczenia:

- głębokiej modernizacji energetycznej budynków i modernizacji etapowej, prowadzącej do głębokiej modernizacji energetycznej obejmującej również wykorzystanie OZE, zarówno do wytwarzania energii elektrycznej, ogrzewania, jak i do chłodzenia,
- wprowadzania systemów zarządzania energią (w tym smart metering¹⁰), które naszym zdaniem wpływają nie tylko na optymalizację kosztów, ale na oszczędzanie energii przez użytkowników, a tym samym są elementem przejścia na gospodarkę niskoemisyjną przynoszącą wymierne efekty ekologiczne,
- strategiom niskoemisyjnym, w tym wspieraniu proekologicznego transportu miejskiego, ograniczaniu niskiej emisji, wspieraniu budownictwa energooszczędnego (pasywnego, zeroenergetycznego i plus-energetycznego, w szczególności budownictwa ekologicznego i autonomicznego).

Z zadowoleniem odnotowujemy dostrzeżenie związku pomiędzy inwestycjami w OZE a tworzeniem zielonych miejsc pracy, związanych z wytwarzaniem, obsługą i serwisowaniem urządzeń i systemów do produkcji energii z OZE oraz pomiędzy głęboką modernizacją energetyczną a przeciwdziałaniem ubóstwu energetycznemu. Zgadamy się, iż w celu wzmocnienia wpływu na rynek

⁹ bez usuwania informacji archiwalnych umożliwiających śledzenie zmian

¹⁰ wprowadzonego z poszanowaniem praw obywatelskich

pracy, inwestycje w OZE powinny iść w parze z budowaniem odpowiedniego zaplecza kompetencyjnego i opierać się o własne, innowacyjne technologie. Jednocześnie jednak oczekujemy, że znajdzie to odzwierciedlenie we wszystkich osiach priorytetowych RPO WM, dotyczących wsparcia przedsiębiorczości, rozwoju rynku pracy, wspierania włączenia społecznego i walki z ubóstwem, edukacji dla rozwoju regionu. Wsparcie powinni otrzymać nie tylko producenci urządzeń do OZE, ale także firmy ESCO, których działalność ma na celu wykonanie przez podmioty prywatne działań proefektywnościowych na zasadach rynkowych.

Projekty modernizacji energetycznej powinny prowadzić do tzw. głębokiej modernizacji energetycznej (deep retrofitting), związanej z wykorzystaniem technologii odzysku ciepła i wysokimi parametrami termoizolacyjności, która wykracza poza efektywność kosztową. Apelujemy, aby kryteria wyboru projektów dawały pierwszeństwo projektom zakładającym jak największą oszczędność energii.

Wszystkie budynki publiczne powinny być budowane zgodnie ze standardem domu o niemal zerowym zużyciu energii. Działania te, podobnie jak głęboka modernizacja energetyczna, będą istotnym wkładem do budowy wzorcowej roli administracji publicznej w realizacji polityki wzrostu efektywności energetycznej.

Uważamy również, iż należy adekwatnie do założonych celów szczegółowych dostosować wskaźniki realizacji celów:

- ustalić zmniejszenie średniego zapotrzebowania na energię o minimum 30% w obiektach w wyniku realizacji projektów modernizacyjnych,
- badać liczbę gospodarstw domowych, w których zastosowano rozwiązania zwiększające efektywność energetyczną prowadzącą do oszczędności energii wynoszącej co najmniej 30%,
- monitorować ilość zaoszczędzonej energii (Mtoe) w wyniku realizacji ww. projektów.

Dla projektów z zakresu modernizacji energetycznej audyt energetyczny przed i po inwestycji, wykonany przez uprawnionego audytora, musi być obowiązkowym elementem projektu, a jego koszt powinien być kosztem kwalifikowanym. Koszty kwalifikowane takich projektów powinny obejmować także informację/edukację skierowaną do użytkowników i osób odwiedzających budynki.

Zmniejszeniu zużycia energii powinny służyć także inwestycje w wymianę źródeł ciepła na bardziej przyjazne środowisku. W takich projektach każdorazowo powinno być promowane pozyskiwanie ciepła z lokalnych źródeł odnawialnych i ograniczanie współspalania.

Należy również, biorąc pod uwagę siedmioletnią perspektywę wdrażania RPO WM, zaplanować wsparcie dla prosumenckiej energetyki odnawialnej. W początkowym okresie, aby zainicjować inwestycje w mikroinstalacje i rozpocząć proces ich urynkowania i spadku kosztów, niezbędne jest zniesienie barier administracyjnych i stworzenie odpowiedniego systemu wsparcia oraz realizacja pilotażowych i pomostowych programów dotacji dla mikroinstalacji OZE oraz dla mikrosieci i systemów magazynowania energii.

Dlatego też postulujemy o ustalenie w RPO WM wyodrębnionego działania tematycznego, związanego z finansowaniem zakupu i montażu mikroinstalacji OZE przez wspólnoty i spółdzielnie mieszkaniowe, małe i średnie przedsiębiorstwa oraz podkategorii projektów złożonych, premiowanych w systemie oceny wniosków za ekonomiczne efekty integracji mikroinstalacji z systemami magazynowania energii (bez „mechanicznego” premiowania np. za większą liczbę technologii OZE i większą liczbę partnerów).

Należy szczególnie wesprzeć inwestycje w modernizację infrastruktury sieciowej – zarówno przebudowę sieci w celu ograniczenia strat, jak również rozwój inteligentnych sieci energetycznych i instalację mikroźródeł energii u konsumentów energii. To właśnie tworzenie nowej grupy małych producentów (prosumentów) pozwoli ograniczyć straty sieciowe, szczególnie na odcinkach sieci średniego i niskiego napięcia. Działanie to wymaga jednak budowy infrastruktury umożliwiającej „wpięcie” w sieć mikro i małych źródeł rozproszonych.

Postulujemy by inwestycje w OZE, niezależnie od źródła energii odnawialnej, miały charakter rozproszony¹¹ lub zakres lokalny. Promowane winny być ponadto projekty łączące inwestycje w OZE z tworzeniem struktur współpracy lokalnej – lokalnych sieci użytkowników, spółdzielni, klastrów oraz projekty opierające się na lokalnej/regionalnej produkcji i/lub serwisie urządzeń. Konieczne jest uwzględnienie możliwości realizacji zintegrowanych projektów rozwoju regionalnego/lokalnego, zawierających element inwestycji w OZE.

Niezależnie od uwarunkowań programowania krajowego i regionalnego, uważamy że przejście na gospodarkę niskoemisyjną nie może abstrahować od planów dotyczących rozwoju regionalnego systemu transportowego i ograniczać się jedynie do rozwiązań w zakresie transportu miejskiego. Zrównoważenie transportu w całym regionie jest kluczowym zagadnieniem w ograniczaniu emisji dwutlenku węgla.

¹¹ rozproszenie to powinno być „kontrolowane” konkretnymi kryteriami wdrażania i wskaźnikami ewaluacyjnymi jak np. udział sumy mocy z takich źródeł w ogólnej sumie mocy ze wszystkich źródeł istniejących

2) Ochrona różnorodności biologicznej

Środki regionalnego programu operacyjnego nie wsparły (i nie wesprą już) żadnego projektu z zakresu ochrony przyrody w perspektywie finansowej 2007-2013. Wprawdzie w 2007 roku wydatki na ochronę różnorodności biologicznej zostały zaplanowane, ale poziom alokacji należy uznać za niewystarczający (ok. 0.1% wszystkich środków dostępnych z EFRR w ramach Programu). Co gorsza, na podstawie małego zainteresowania beneficjentów udziałem w jedynym, ogłoszonym w roku 2009 konkursie, alokację na wsparcie tego obszaru zlikwidowano w roku 2011, odnotowując w sprawozdaniu rocznym¹²: „w związku ze stwierdzonym brakiem zainteresowania wnioskodawców realizacją projektów z zakresu (...) promowania bioróżnorodności i ochrony przyrody (brak kontraktacji w tym zakresie), przesunięto środki z kategorii interwencji (...) 51 do pozostałych dwóch kategorii wspieranych w ramach Działania 4.4 Ochrona przyrody, zagrożenia, systemy monitoringu (...), bez zmiany alokacji na to działanie”. W dostępnych dokumentach RPO WM próżno szukać informacji, jakie kroki poczyniono, by „zainteresowanych znaleźć” (kampania informacyjna, szkolenia dla beneficjentów, analiza barier/kryteriów wyboru projektów czy prawidłowości doboru beneficjentów – z grupy beneficjentów wykluczono organizacje pozarządowe). Organizacje pozarządowe apelują, by w latach 2014-2020 zabezpieczyć wdrażanie RPO WM w obszarze ochrony przyrody, starannie projektując warunki tego wdrażania¹³ w oparciu o rozpoznanie potrzeb i uwarunkowań organizacyjnych potencjalnych beneficjentów.

Brak wsparcia funduszy UE dla ochrony przyrody na poziomie regionalnym w obecnej perspektywie muszą skompensować nakłady w tym obszarze w latach 2014-2020. Pozytywnie oceniamy zaplanowane wsparcie dla ochrony parków krajobrazowych, rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu oraz dla wdrażania polityki ochrony krajobrazu. Jednakże wsparcie dla ochrony przyrody należy widzieć w szerszym kontekście, odzwierciedlającym zapisy priorytetu inwestycyjnego 6.4. ochrona i przywrócenie różnorodności biologicznej, ochrona i rekultywacja gleby oraz promowanie usług ekosystemowych, w tym Programu Natura 2000 oraz zielonej infrastruktury. Wnioskujemy o zaprogramowanie wsparcia dla tworzenia planów ochrony lub innych planów regulujących ochronę przestrzeni przyrodniczo cennych, działań z zakresu czynnej ochrony przyrody oraz dla działań w zakresie tzw. zielonej infrastruktury, poprawiających spójność sieci obszarów chronionych regionu, w tym ciągłość korytarzy ekologicznych o znaczeniu regionalnym i lokalnym. Zaplanowanemu podniesieniu standardu bazy technicznej i wyposażenia parków krajobrazowych towarzyszyć powinno tworzenie lub podnoszenie jakości infrastruktury informacyjno-technicznej, które (podobnie jak i działania dotyczące bazy technicznej) powinny być możliwe na terenie pozostałych form ochrony przyrody województwa.

Należy zaprojektować odpowiednie wskaźniki efektu – odnoszące się do ilości stworzonych planów ochrony, ilości obszarów chronionych, na których wsparto działania z zakresu ochrony czynnej, długości zielonej infrastruktury, ilości przejść dla zwierząt czy przepławek dla ryb, itp.¹⁴

Dodatkowo, postulujemy, by w ramach celu szczegółowego dotyczącego rewitalizacji i rekultywacji zdegradowanej przestrzeni miejskiej oraz poprawy stanu środowiska zaplanować wsparcie dla ochrony różnorodności biologicznej poprzez przywracanie na cele przyrodnicze terenów zdegradowanych (np. tworzenie terenów zielonych, parków miejskich).

Serock, Jadwisin - ścieżka koło Jeziora Zegrzyńskiego

¹² za rok 2011

¹³ kryteria wyboru projektów, zasady kwalifikowalności wydatków, sposób finansowania (np. zaliczkowanie), szeroki katalog potencjalnych beneficjentów

¹⁴ np. wskaźnik „liczba uczniów ze szkół podstawowych i gimnazjów regionów płockiego i siedleckiego objętych edukacją ekologiczną w ośrodkach edukacyjnych parków krajobrazowych” nie mówi nic o efektywności Programu w zakresie ochrony przyrody, ale w zakresie edukacji ekologicznej

3) Gospodarka wodno-ściekowa

Organizacje pozarządowe zwracają uwagę na konieczność powiązania projektów budowy, rozbudowy i modernizacji sieci wodociągowych z budową i rozbudową sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków. Dopuszczanie do realizacji projektów ograniczających się do budowy czy modernizacji sieci wodociągowych wraz z urządzeniami uzdatniania wody będzie kontrproduktywne w stosunku do wyzwań środowiskowych w zakresie gospodarki ściekowej.

Licząc na stworzenie skutecznych ram wdrażania w uszczegółowieniach RPO WM (w tym także stosowne rozszerzenie wskaźników monitorowania), oceniamy pozytywnie zaplanowanie wsparcia dla punktowych, przydomowych oczyszczalni ścieków na obszarach o niskiej gęstości zaludnienia, na których zakładanie sieci kanalizacyjnych nie ma ekonomicznego lub/i technicznego uzasadnienia oraz dla oczyszczalni ekologicznych.

Wnioskujemy o rozszerzenie działań związanych z kanalizacją i oczyszczaniem ścieków o działania wychodzące naprzeciw problemowi zagospodarowania wód opadowych na terenach zurbanizowanych, gęsto zaludnionych lub/i ze znaczną ilością powierzchni nieprzepuszczalnych. Widzimy pilną potrzebę budowy, rozbudowy i modernizacji kanalizacji deszczowej (adekwatnie do sytuacji związanej z częstością deszczów nawalnych, aktualnych trendów w charakterystykach opadów), budowy urządzeń oczyszczających wody opadowe, rozbudowy i modernizacji oczyszczalni ścieków mających przejąć wody opadowe, budowy zbiorników otwartych i zamkniętych magazynujących wody opadowe (możliwe do wykorzystania w pewnym zakresie w okresie suszy), działania na rzecz zmniejszania powierzchni nieprzepuszczalnych. Działania te, możliwe do zrealizowania dzięki funduszu UE dostępnym w RPO WM, będą nie tylko ważnym elementem gospodarki ściekowej, ale i adaptacji do zmian klimatu.

4) Gospodarka odpadami

Organizacje pozarządowe pozytywnie oceniają kontynuację, w perspektywie finansowej 2014-2020, wsparcia środkami UE działań w sektorze gospodarki odpadami, w tym organizacji selektywnej zbiórki odpadów i zwiększania odzysku odpadów, wdrażania nowych technologii w zakresie odzysku, recyklingu i zmniejszania ilości odpadów (włączając odzysk energii), zamykania i rekultywacji składowisk niespełniających wymagań ochrony środowiska, usuwania azbestu, zagospodarowania osadów ściekowych oraz budowy, rozbudowy i modernizacji regionalnych zakładów gospodarki odpadami. Zwracamy jednak uwagę, że architektura oceny i wyboru projektów w tym obszarze będzie miała podstawowe znaczenie dla zagwarantowania gospodarki zgodnej z hierarchią postępowania z odpadami. Efekt ekologiczny w skali województwa, tak jak i w pozostałych omawianych w stanowisku obszarach, zależeć będzie z całą pewnością również od zaplanowanych alokacji.

5) Zrównoważony transport (miejski, kolejowy, rowerowy)

Wsparcie dla proekologicznego transportu miejskiego, zaplanowane w RPO WM w ramach osi priorytetowej dotyczącej przechodzenia na gospodarkę niskoemisyjną, o ile przełoży się na alokację środków istotnej wielkości, należy ocenić pozytywnie. Wsparcie to miałyby objąć: rozwijanie transportu multimodalnego poprzez centra przesiadkowe, parkingi „Parkuj&Jedź” i parkingi rowerowe, inwestycje w infrastrukturę i tabor „czystej” komunikacji publicznej w miastach, niezbędną infrastrukturę dla pojazdów ekologicznych, wprowadzanie niskoemisyjnych paliw i technologii w transporcie publicznym i służbach miejskich, budowę ścieżek rowerowych, ograniczanie i uspokajanie ruchu samochodowego w centrach miast, inteligentne systemy transportu na terenie miast. Postulujemy, by działania wspierające rozwój transportu rowerowego w miastach rozszerzyć o modernizację ciągów komunikacyjnych, w tym pieszych na rzecz wydzielenia ciągów rowerowych, co zdecydowanie usprawni sytuację w tym zakresie i dodatkowo zwiększy bezpieczeństwo ruchu.

Niezależnie od powyższego, stoimy na stanowisku, że rozwój komunikacji publicznej i rowerowej nie może być wyłącznie domeną ośrodków miejskich. Poza tymi ośrodkami, dla zapewnienia spójności społeczno-gospodarczej regionu, w tym zwiększania jakości życia jego mieszkańców i rozwoju turystyki, musi rozwijać się transport publiczny, w tym kolejowy, a liniowej infrastrukturze komunikacyjnej – drogowej czy szynowej – musi towarzyszyć infrastruktura rowerowa (ciągi rowerowe, parkingi rowerowe).

Wnosimy, by oś priorytetowa dotycząca rozwoju regionalnego systemu transportowego nie ograniczała się jedynie do wspierania rozwoju infrastruktury drogowej. Regionalny system transportowy musi zostać zrównoważony inwestycjami w kolej, głównie w modernizację szlaków kolejowych. Funkcjonowanie dobrych połączeń w regionie sprzyjać będzie przechodzeniu na niskoemisyjną gospodarkę, zwiększaniu mobilności i dostępu do edukacji czy rynku pracy (niezależnie od zamożności). Brak inwestycji w tym zakresie w latach 2014-2020 spowoduje, że na wielu odcinkach zdegradowana infrastruktura nie będzie już możliwa do odtworzenia po roku 2020. Uważamy, że wydatki na kolej muszą być nie mniejsze niż na drogi. Dodatkowo, wnioskujemy by w RPO WM jednoznacznie stwierdzano, iż elementem każdej inwestycji drogowej (budowa, modernizacja, przebudowa) musi być wydzielenie/budowa bezpiecznych ciągów pieszo-rowerowych.

RPO WM powinno skupiać się na zapewnieniu finansowania projektów kolejowych o mniejszym znaczeniu, które nie mają szans (ze względu na linię demarkacyjną) na dofinansowanie środkami UE z poziomu krajowego. Priorytetem dla regionu powinna być

rewitalizacja linii nr 29 (Tłuszcz-Ostrołęka) i nr 33 (Kutno-Płock), które mają charakter linii bocznych, odchodzących od linii głównych i prowadzą do ośrodków subregionalnych, z wyłączeniem odcinków ujętych w Wieloletnim Programie Inwestycji Kolejowych 2013-2015. W drugiej kolejności należy rewitalizować linie kolejowe niewybiegające z Warszawy, prowadzące ruch pasażerski, w tym nr 22 (Drzewica-Radom Zachodni), nr 27 (Nasielsk-Sierpc) i nr 33 (Płock-Sierpc). W dalszej kolejności wsparcie otrzymać powinny rewitalizacje linii kolejowych (w celu uruchomienia lub wznowienia przewozów pasażerskich), w tym inwestycje w ramach odtworzenia międzyregionalnego połączenia ośrodków ściany wschodniej, biegnących po trasie Olsztyn-Szczytno-Ostrołęka-Małkinia-Siedlce-Lublin-Rzeszów – rewitalizacja linii nr 35 na odcinku Ostrołęka-granica województwa (Wielbark), remont linii nr 55 na odcinku Ostrołęka-Małkinia, rewitalizacja linii nr 55 na odcinku Sokołów Podlaski-Siedlce oraz odbudowa linii nr 55 i nr 514 na odcinku Prostyń Bug-Treblinka-Sokołów Podlaski. Innym tego typu projektem powinna być adaptacja linii kolejowej nr 937 do ruchu pasażerskiego, zapewniająca dojazd z Konstancina-Jeziornej do Nowej Iwicznej (połączenie z linią kolejową nr 8).

Równolegle do powyższych postulatów dotyczących konkretnych inwestycji w sieć kolejową województwa, należy zaplanować w RPO WM działania dostosowawcze, polegające m.in. na: zwiększaniu dostępności kolei poprzez budowę nowych przystanków lub przenoszenie przystanków istniejących (lub w niektórych przypadkach ich likwidację), tam gdzie to potrzebne i możliwe – przesuwaniu linii kolejowych do centrów jednostek osadniczych, tworzeniu węzłów przesiadkowych, realizowaniu projektów rewitalizacji przejętych przez samorządy małych dworców kolejowych. Dodatkowo, kolejna grupa projektów wspierana ze środków RPO WM powinna dotyczyć taboru. W związku z wiekiem elektrycznych zespołów typu EN57, stanowiących większość taboru Kolei Mazowieckich, wskazany jest zakup nowych elektrycznych zespołów trakcyjnych w ilości 50 szt. i modernizacja ok. 30 szt. EN57. W związku z linią demarkacyjną działania modernizacyjne powinny być wpisane do RPO WM.

6) Edukacja ekologiczna

Organizacje pozarządowe z nadzieją przyjęły informację o tym, iż w ramach RPO WM wdrażane będą nie tylko środki EFRR, ale i EFS. Dzięki tym ostatnim wsparciem objęte mogą zostać działania „miękkie”, pozainfrastrukturalne. Postulujemy, by znaczącą część wsparcia przeznaczyć na edukację ekologiczną, rozumianą nie tylko jako promowanie treści, nauczanie, ale jako zdobywanie kompetencji, w tym zawodowych, mogących wspierać rozwój rynku pracy, w tym w zakresie zielonych miejsc pracy.

Działania zwiększające świadomość ekologiczną społeczeństwa oraz jego kompetencje jako użytkownika prośrodowiskowych rozwiązań, powinny dotyczyć zarówno środowiskowych wyzwań globalnych (zmiany klimatu, utrata różnorodności biologicznej), jak i regionalnych – związanych z ochroną przyrody, efektywnością energetyczną, odnawialnymi źródłami energii (wraz z rolą prosumentów), gospodarką ściekową i odpadową, efektywnym wykorzystaniem zasobów, adaptacją do zmian klimatu, zrównoważonym transportem. Pomoże to zwiększyć efekty ekologiczne przedsięwzięć prowadzonych w tych obszarach.

Jednocześnie oczekujemy, że kształcenie w tym zakresie, na bardziej jednak specjalistycznym poziomie, ukierunkowane na zdobywanie kompetencji, szkolenie kadr i/lub wspieranie zielonych miejsc pracy, znajdzie odzwierciedlenie we wszystkich osiach priorytetowych RPO WM, w tym dotyczących wsparcia przedsiębiorczości, rozwoju rynku pracy, wspierania włączenia społecznego i walki z ubóstwem, edukacji dla rozwoju regionu.

Realizacja zasady zrównoważonego rozwoju na wszystkich poziomach wdrażania RPO WM nie będzie naszym zdaniem możliwa bez działań edukacyjnych i rozwijających kompetencje w aspekcie środowiskowym.

7) Adaptacja do zmian klimatu a horyzontalne wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju

Jednym z celów szczegółowych osi priorytetowej IV: Środowisko, zmiany klimatyczne i efektywne korzystanie z zasobów RPO WM¹⁵ jest zapobieganie katastrofom naturalnym i minimalizowanie ich skutków. Należy stwierdzić, że cel ten nie odpowiada w pełni wyzwaniu (i jednemu z celów tematycznych funduszy UE), jakim jest adaptacja do zmian klimatu. Próżno też poszukiwać innych osi priorytetowych, czy celów strategicznych, poprzez które RPO WM realizowałoby kompleksową adaptację do zmian klimatu. Program w aktualnej swej wersji ogranicza się jedynie do wspierania zintegrowanego systemu ratownictwa, modernizacji i wyposażenia służb ratowniczych oraz do bliżej niesprecyzowanych, co stwarza trudności w jednoznacznej ocenie, zapisów typu: wspieranie melioracji rolniczych, rozwoju kompleksowych systemów małej retencji zgodnie z Programem Małej Retencji dla Województwa Mazowieckiego oraz – co cieszy – renaturyzacji cieków wodnych.

Zwracamy uwagę, że Program Małej Retencji nie ma charakteru strategii adaptacyjnej, nie został też zweryfikowany w oparciu o dyrektywy 2000/60/WE i 2007/60/WE. Podobnie jest z przywoływanym w uzasadnieniu Programem bezpieczeństwa powodziowego opracowanego dla obszaru Wisły Środkowej. Programy te nie mogą być więc przyjmowane a priori jako punkt odniesienia dla, jak napisano w RPO WM, wyznaczenia najważniejszych działań przeciwpowodziowych w skali regionalnego programu operacyjnego. Postulujemy, by w ramach przedsięwzięć ochrony przeciwpowodziowej, dostosowanie do zmian klimatu i łagodzenia ich skutków ograniczyć się, w oparciu o mierzalne i weryfikowalne kryteria, do faktycznego zarządzania ryzykiem powodziowym

i ograniczania go, kładąc nacisk na kompleksowe rozwiązania w skali zlewni, a także działania adaptacyjne w oparciu o funkcje ekosystemów¹⁶ na obszarach zagrożonych, z uwzględnieniem przydatności stosowanych rozwiązań w okresie suszy.

Renaturyzacja cieków wodnych, jako krok w dobrym kierunku, musi być rozszerzona o renaturyzację i ochronę terenów zalewowych i obszarów podmokłych, zwiększanie rozstawu wałów, budowę polderów na zawalach czy zbiorników suchych. Zarządzanie ryzykiem powodziowym musi uwzględniać również, jak napisano wcześniej, zagospodarowanie wód opadowych na terenach zamieszkałych. Ochrona obszarów podmokłych, podstawy funkcjonowania ekosystemów wodnych i od wód zależnych, jako magazynujących wodę, wyklucza stosowanie melioracji odwadniających. Są one zresztą kontrproduktywne w kontekście zatrzymywania (magazynowania) wody w zlewni, niezbędną w ograniczaniu ryzyka wystąpienia powodzi i suszy. Należy dopuścić jedynie modernizację funkcjonujących systemów melioracji, tak by mogły pełnić funkcje nawadniające – wykorzystywać w okresie suszy zmagazynowaną wodę. W ramach przeciwdziałania suszy należy rozważyć budowę podziemnych zbiorników retencyjnych, niepodatnych na parowanie.

Organizacje pozarządowe apelują również, by wszystkie inwestycje infrastrukturalne RPO WM, w tym transportowe, były odporne na zmiany klimatu, zwłaszcza w kontekście wezbrań i zjawisk związanych z deszczami nawalnymi (lokalizacja, rozwiązania techniczne i technologiczne), i nie generowały ryzyka wystąpienia podtopień i wezbrań (ograniczenie powierzchni nieprzepuszczalnych, wyposażenie w obiekty magazynujące wodę).

8) Organizacje pozarządowe i społeczeństwo obywatelskie jako beneficjenci Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego na lata 2014-2020

W celu zwiększenia udziału organizacji pozarządowych (i innych podmiotów ekonomii społecznej) we wdrażaniu regionalnego programu operacyjnego, poza rozszerzeniem katalogu możliwych beneficjentów poszczególnych działań, należy dostosować zasady finansowania projektów, w tym np. dotyczących ochrony różnorodności biologicznej, do możliwości podmiotów pozarządowych, m.in. poprzez stworzenie systemowych mechanizmów uzupełnienia wkładu własnego ze środków regionalnych (np. WFOŚiGW), ograniczenie potrzeby przygotowania kosztownych studiów wykonalności, zapewnienie adekwatnych kosztów koordynacji oraz realnych możliwości finansowania zaliczkowego.

Ponadto postulujemy by Zarząd Województwa uwzględnił w projekcie RPO WM stworzenie szansy skorzystania z pożytków płynących z oddolnego, partnerskiego podejścia jakim jest podejście RLKS, rekomendowanego przez UE w odniesieniu do nowej perspektywy finansowej (2014-2020), podejścia wykorzystującego doświadczenia kilku edycji programu Leader. Umożliwi to tworzenie lokalnych partnerstw trójsektorowych na terenie województwa (w miastach, na obszarach pogranicza wsi i miast oraz na terenach wiejskich), a środki mogą być wykorzystywane przez społeczności lokalne także na rzecz osiągania celów środowiskowych, w tym na tworzenie zielonych miejsc pracy, a także na rzecz podnoszenia świadomości ekologicznej mieszkańców. Konieczne jest jednak w tym celu opracowanie zasad i procedur wdrażania tego podejścia z udziałem podmiotów zaangażowanych w jego wdrażanie (lokalnych partnerstw) i innych partnerów w taki sposób, aby uniknąć przynajmniej części problemów związanych z wdrażaniem podejścia Leader, które wystąpiły w obecnym okresie i by jego wykorzystanie nie odbywało się ze szkodą dla środowiska lokalnego.

Podsumowując, prace nad kształtem RPO WM powinny prowadzić do tego, by na wszystkich poziomach wdrażania Programu traktować horyzontalnie, w dostrzegalnym wymiarze, zasadę zrównoważonego rozwoju. Muszą adekwatnie adresować efektywne korzystanie z zasobów naturalnych, dążenie do gospodarki niskoemisyjnej (przeciwdziałanie zmianom klimatu), adaptację do zmian klimatu i ochronę różnorodności biologicznej. Organizacje pozarządowe apelują również, by tworzeniu i realizacji RPO WM towarzyszyło wdrażanie zasady partnerstwa.

¹⁶ ecosystem based climate adaptation

Lista organizacji sygnatariuszy stanowiska:

1. Dominik Krupiński, Prezes, Towarzystwo Przyrodnicze „Bocian”, ul. Radomska 22/32, 02-323 Warszawa
2. Paweł Pawlikowski, Prezes Zarządu, Centrum Ochrony Mokradeł, ul. Cieszkowskiego 1/3 lok. 31, 01-636 Warszawa
3. Marcin Stoczkiewicz, Członek Zarządu, Fundacja ClientEarth Poland, Al. Ujazdowskie 39/4, 00-540 Warszawa
4. Jacek Engel, Prezes Zarządu, Fundacja Greenmind, ul. Kaleńska 7/33, 04-367 Warszawa
5. Robert Cyglicki, Dyrektor Programowy, Fundacja Greenpeace Polska, ul. Lirowa 13 02-387 Warszawa
6. Krzysztof Kamieniecki, Wiceprezes Zarządu, Fundacja Instytut na rzecz Ekorozwoju ul. Nabelaka 15 lok. 1, 00-743 Warszawa
7. Zbigniew M. Karaczun, Prezes Zarządu, Polski Klub Ekologiczny Okręg Mazowiecki, ul. Mazowiecka 11/16, 00-052 Warszawa
8. Tomasz Włoszczowski, Prezes Zarządu, Społeczny Instytut Ekologiczny, ul. Raszyńska 32/44, 02-026 Warszawa
9. Jan Jakiel, Prezes, Stowarzyszenie Integracji Stołecznej Komunikacji SISKOM, ul. Mroczna 5 m 23, 01-456 Warszawa
10. Ewa Sufin-Jacquemart, Prezeska Zarządu, Fundacja Strefa Zieleni, ul. Dragonów 2/160, 00-467 Warszawa
11. Joanna Mazgajska, Prezes Towarzystwa, Towarzystwo Ochrony Herpetofauny „Tryton”, ul. Wiolinowa 7 m. 8, 02-785 Warszawa
12. Jacek Tabor, Prezes, Mazowiecko - Świętokrzyskie Towarzystwo Ornitologiczne, ul. Radomska 7, 26-670 Pionki
13. Magdalena Dul-Komosińska, Dyrektor Zarządzający, Fundacja WWF Polska, ul. Wiśniowa 38/1, 02-520 Warszawa
14. Wojciech Szymalski, Prezes, Stowarzyszenie „Zielone Mazowsze”, ul. Nowogrodzka 46/6, 00-695 Warszawa
15. Dariusz Bukaciński, Prezes Zarządu, Ogólnopolskie Towarzystwo Ochrony Ptaków, Odrowąża 24, 05-270 Marki
16. Radosław Gawlik, Stowarzyszenie Ekologiczne EKO-UNIA, Prezes Zarządu, ul. Białoskórnicza 26, 50-134 Wrocław
17. Piotr Znaniecki, Prezes Zarządu, Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju „Agro-group”, ul. Ciepła 19a, 15-472 Białystok
18. Katarzyna Ruszała, Prezeska Zarządu, Stowarzyszenie EKOSKOP, ul. Strzelnicza 15/9, 35-103 Rzeszów
19. Krzysztof Smolnicki, Prezes Zarządu, Fundacja Ekorozwoju FER, ul. Białoskórnicza 26, 50-132 Wrocław
20. Zbigniew Szcześniak, Prezes Zarządu, Toruńskie Stowarzyszenie Ekologiczne Tilia, ul. Bydgoska 7, 87-100 Toruń
21. Krzysztof Gorczyca, Prezes Zarządu, Towarzystwo dla Natury i Człowieka, ul. Głęboka 8a, 20-612 Lublin
22. Jakub Szumin, Prezes Zarządu, Federacja Zielonych Gaja, ul. 5 Lipca 45, 70-374 Szczecin
23. Karolina Baranowska, Wiceprezeska Zarządu, Stowarzyszenie Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”, ul. Zielona 27, 90-602 Łódź
24. Joanna Furmaga, Prezeska Zarządu, Związek Stowarzyszeń Polska Zielona Sieć, ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków

Warszawa - Kraków, czerwiec 2013

Opracowanie: Marta Wiśniewska

Korekta i redakcja: Anna Krawczyk

Copyright © Polska Zielona Sieć 2013

Cytowanie oraz wykorzystanie danych empirycznych jest dozwolone za podaniem źródła.

Niniejsza publikacja została wydana na papierze ekologicznym Cyclus Print, wyprodukowanym w 100% z makulatury, bez użycia chloru ani innych szkodliwych chemikaliów wybielających, z dbałością o niskie zużycie wody.

skład i druk: Wydawnictwo MIP Proxima Corp, Kraków, wrzesień 2013

Nakład: 50 egz.

Związek Stowarzyszeń **Polska Zielona Sieć**

jest ogólnopolską organizacją pożytku publicznego
zrzeszającą organizacje ekologiczne działające w największych miastach Polski.

Naszym celem jest rozwój w zgodzie z naturą.
Budujemy obywatelskie poparcie dla zrównoważonego rozwoju.

Tworzymy mechanizmy społecznej kontroli wydatkowania publicznych funduszy.
Monitorujemy wydatkowanie funduszy europejskich pod kątem oddziaływania na środowisko i rozwój poszczególnych sektorów gospodarki - transportu, energetyki, gospodarki odpadami, gospodarki wodnej.

Promujemy odpowiedzialne zachowania konsumenckie poprzez zwiększenie wpływu konsumentów na jakość produktów oraz politykę globalnych korporacji.

Wspieramy zrównoważony rozwój krajów Globalnego Południa oraz społeczeństwo obywatelskie w Europie Wschodniej.

Aktywnie działamy dla Natury, Człowieka i Rozwoju.

Główne programy Polskiej Zielonej Sieci to:

Kampania Kupuj odpowiedzialnie! www.ekonsument.pl

Akcja dla Globalnego Południa www.globalnepoludnie.pl

Program Dla klimatu www.dlaklimatu.pl

Fundusze dla zrównoważonego rozwoju www.ekoprojekty.pl

Zielone partnerstwo w Europie Wschodniej www.zielonasiec.pl

Wiele z naszych działań opiera się na aktywności organizacji regionalnych, które wspierają inicjatywy obywatelskie na rzecz ochrony środowiska. Współpracujemy również z organizacjami krajowymi i międzynarodowymi.

Organizacje członkowskie PZS:

- Federacja Zielonych „Gaja” / Szczecin
- Fundacja Biblioteka Ekologiczna / Poznań
- Fundacja Ekorozwoju / Wrocław
- Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła” / Łódź
- Społeczny Instytut Ekologiczny / Warszawa
- Stowarzyszenie „Ekoskop” / Rzeszów
- Stowarzyszenie Ekologiczno-Kulturalne Klub Gaja / Bielsko-Biała/Wilkowice
- Stowarzyszenie na rzecz Ekorozwoju „Agro-Group” / Białystok
- Toruńskie Stowarzyszenie Ekologiczne „Tilia” / Toruń
- Towarzystwo dla Natury i Człowieka / Lublin

Polska Zielona Sieć jest członkiem międzynarodowych sieci NGOs:
CEE Bankwatch Network, SFTEAM, Clean Clothes Campaign.

jak również krajowych sieci organizacji pozarządowych:

OFOP, Grupy Zagranica, Koalicji Sprawiedliwego Handlu, Koalicji Klimatycznej, Koalicji Polskich POE na rzecz Funduszy UE oraz Koalicji Clean Clothes Polska.

Więcej informacji na: www.zielonasiec.pl

ul. Sławkowska 12, 31-014 Kraków
tel./fax: +48 12 431 28 08
e-mail: info@zielonasiec.pl